

Pensionsanstalterna, skatteparadisens sponsorer?

**Finländsk arbetspensionsplacering och
ansvarsfull skattebetaling**

Svenskspråkig sammanfattning av Finnwatchs rapport publicerad i maj 2014
Eläkkeitä muiden maiden verorahoilla? Suomalainen työeläkesijoittaminen ja vastuullinen veronmaksu.

Förfrågningar gällande rapporten eller denna sammanfattning kan riktas till Attac eller Finnwatch.

Attac rf
attac@attac.fi
Tavastvägen 48
00500 Helsingfors
www.attac.fi

Finnwatch rf
info@finnwatch.org
Svalbobrinken 7 B 62
00550 Helsingfors
www.finnwatch.org

Oktober 2014.

Publikationen har fått understöd från utrikesministeriets medel för informationsprojekt.

Innehållsförteckning

Arbetspensionssystemet i Finland	2
Ansvarsfull placeringsverksamhet	3
Skattebetalning som en del av ansvarsfullt placering	4
Finländska arbetspensionanstalters skatteparadisplaceringar	6
Vad borde göras?	8

Arbetspensionssystemet i Finland

FINLÄNDARNAS PENSIONSSKYDD BESTÅR av arbetspension intjänad genom förvärvsarbete och en minimitrygghet garanterad för alla genom en folkpension och garantipension. Dessa garanterar inkomst i fall av ålderdom, vid arbetsoförmåga och efter familjeförsörjarens död.

I Finland är skötseln för arbetstagarnas och företagens lagstadgade pensionsskydd distribuerad till flera pensionsanstalter och -fonder. Arbetspensioner sköts på den privata sektorn av sex arbetspensionsbolag: Pensionsförsäkringsaktiebolaget Veritas, Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Elo, Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Etera, Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen, Ömsesidiga arbetspensionsförsäkringsbolaget Varma och Försäkringsaktiebolaget Pensions-Alandia. Den offentliga sektorns arbetstagens arbetspensioner, det vill säga kommunen, staten och kyrkans arbetspensioner förvaltas av Keva, Statens Pensionsfond och Kyrkans centralfond. Arbetspensionsanstalterna har en gemensam intresseorganisation Tela rf.

Arbetspensionerna finansieras i huvudsak genom arbetsgivarnas, arbetstagarnas och företagens betalade arbetspensionsavgifter, pensioner som ackumulerats genom avgifter och placeringsintäkter.

Internationellt sett är de finländska pensionsanstalterna betydande placerare och aktörer på finansmarknaden. Arbetspensionstillgångarnas sammanlagda tillgångar, det vill säga värdet av deras placeringar, var i slutet av 2013 162,2 miljarder euro. Pensionstillgångar placeras i olika egendomslag, främst aktier, räntebärande instrument och fastigheter. Även om arbetspensionsanstalterna också själva kunde sköta sina placeringar, har största delen av placeringsverksamheten getts åt utomstående förmögenhetsförvaltare och finansieringsinstitut.

Ansvarsfull placeringsverksamhet

DÅ MAN TALAR OM FÖRETAGENS SAMHÄLLSANSVAR, är målsättningen att utvidga bedömningen av företagets verksamhet så att man uppmärksammar följderna även för andra än ägarna. Bland annat är bevarandet av arbetsplatser, ansvarsfullt skattebetalande och upprätthållandet av samhällets välfärd, delar av företagets samhällsansvar. Att bära samhällsansvar gagnar slutligen också företaget självt, eftersom det stärker tilliten mellan företagen, förbättrar företagets rykte, ökar välfärden och gör företagets verksamhetsmiljö mer stabil.

Eftersom arbetspensionsanstaltens uppgift är att i vid skala tjäna medborgarnas välfärd, borde de vara föregångare i samhällsansvar. Ansvarsfull verksamhet inkluderar ansvarsfull användning av tillgångarna och verksamhetens öppenhet.

Ansvarsfull placering betyder förutom ansvar för investeringarnas lönsamhet också ansvar för hur lönsamheten uppnås. En ansvarsfull placerare uppmärksammar i sitt val av placeringsmål inte bara målföretagets resultat- och balansräkning, men också miljöverkningsarna, sociala ansvaret och god förvaltning. En ansvarsfull placerare försöker också själv aktivt påverka verksamheten i de företag i vilken den placerat.

Ansvarsfull placeringsverksamhet är inte samma sak som etisk placeringsverksamhet. I etisk placering väljs placeringsmålen främst utgående från placerarens egna värderingar, ibland till och med på bekostnad av lönsamheten. I ansvarsfull placering är målsättningen fortfarande att placera lönsamt, men på ett ansvarsfullt sätt och genom att uppmärksamma effekterna av placeringsvalen. Ansvarsfullhet stöder placeringarnas lönsamhetsmålsättningar, eftersom de förbättrar investerarens image, stabiliserar inkomstflödet och underlättar hanteringen av risker.

Skattebetalning som en del av ansvarsfullt placering

ANSVARFULL SKATTEBETALNING betyder att skatterna från företags- och placeringsverksamhetens intäkter betalas dit, där den ekonomiska verksamheten och arbetet som bildar intäkterna, i verkligheten sker. Skattebetalningen ska alltså avbilda äkta affärsmässig aktivitet och värdeskapande. I skatteplanering ska man följa såväl skattelagstiftningens bokstav som dess anda, avsikt och målsättningar. Regleringens krypter ska inte utnyttjas på ett sätt som strider mot dessa principer. Ett ansvarsfullt företag sköter sina skattskyldigheter uppriktigt och berättar offentligt sina centrala ekonomiska nyckeltal, så att man kan uppskatta beskattningens riktighet.

Arbetspensionsanstalterna ska uppmärksamma ansvarsfullt skattebetalande i sina placeringar på två sätt. För det första ska de försäkra sig om att deras placeringsmål och -partner handlar som ansvarsfulla skattebetalare. Företagsbesiktning (due diligence) som ingår i placeringsverksamhet innebär att placeraren försäkras om att placeringsmålet verkligen handlar såsom det uppgett. För att följa upp företagsbesiktningen och säkra placeringarnas ansvarsfullhet ska arbetspensionsanstalterna försäkra sig om att fonderna som de utnyttjar i placeringarna och företagen som är mål för placeringarna, uppföljer

skattelagar och -regleringar uppriktigt och i enlighet med deras avsikt och anda och genom att uppmärksamma principerna för skatterättsvisa.

För det andra ska arbetspensionsanstalterna själva handla ansvarsfullt då det gäller skattebetalning. Uppmärksammandet av skatteskyldigheten sätter gränserna för hur mycket arbetspensionsplaceraren kan utöva skatteplanering som ämnar minimera skatterna.

I en komplicerad internationell investeringsmiljö kan ansvarsfull placeringsverksamhet vara en utmaning. Långa och komplicerade placeringskedjor gör det svårt att övervaka skatteansvaret i olika delar av kedjan. Pensionstillgångarnas slutmål är inte nödvändigtvis känt och uppföljningen av skatteskyldigheten kan inte försäkras. Med utgångspunkt i ansvarsfull placeringsverksamhet skulle det vara bäst med så korta och enkla placeringskedjor som möjligt.

Arbetspensionsanstaltarnas representanter har ofta förnekat, att arbetspensionsanstalterna skulle kunna eller att de borde främja ansvarsfull skattebetalning. Enligt dem tillhör denna uppgift lagstiftarna. Ansvaret undviks genom att påstå att placerarna inte har tillräckligt med ansvarsfulla och

Problem som skatteparadisen förorsakar

Traditionellt avses med skatteparadis länder eller områden som har en låg eller obefintlig beskattning, som vägrar delta i internationellt informationsutbyte, som har hög banksekretess och som inte förutsätter egentlig produktiv verksamhet från företaget som är verksamma på deras områden. Dessutom är skatteförmånerna och avvikelserna ofta skraddarsyddade enbart för utländska företag.

Skatteparadisen erbjuder ansvarslösa företag ett sätt att undvika skatt i de länder, där de i verkligheten verkar. Ett dylikt utnyttjande av skatteparadis är inte i staternas eller deras medborgares intressen. Skattesmitning försvårar finansieringen av samhällets verksamheter och skapar tryck att höja skatterna för samvetsgranna skattebetalare. Skatteparadisen förvränger den globala konkurrensen genom att ge de internationella storföretag som kan minimera sin skattebörda med hjälp av skatteparadis en oskälig konkurrensfördel i förhållande till småföretag med verksamhet endast i sitt eget hemland. Skatteparadisen underlättar också korruption och kriminell penningtvätt.

Särskilt utvecklingsländerna lider av skatteparadisekonomin. Man har uppskattat att det via skatteparadi-

lönsamma investeringskanaler utanför skatteparadisen och att finländska arbetspensionsanstalter inte har tillräckliga påverkningmöjligheter och -makt för att främja ansvarsfullhet. Dessutom har man uppfattat det som orimligt att avstå från vissa placeringar, såsom

Pensionsanstalterna borde vara föregångare i samhällsansvar

företag som är verksamma i skatteparadis, eftersom det skulle kunna minska placeringarnas lönsamhet.

I verkligheten finns det redan sätt att främja skatteansvarsfullhet (se avsnittet Rekommendationer för att främja ansvarsfullhet s. 13). Som betydande placerare är arbetspensionsanstalterna dessutom i en god position att handla som föregångare för att ta dessa metoder i bruk. Pensionsanstalterna kan främja skatteansvar förutom i sin egen verksamhet, också i företagen de finansierar och fonderna som placerar pensionstillgångar och andra utomstående kapitalförvaltares verksamhet.

sen strömmar över 1000 miljarder dollar obeskattat kapital från utvecklingsländerna till de rika länderna varje år. Detta är avsevärt högre än det internationella officiella utvecklingsbiståndet, som år 2012 var 126 miljarder dollar.

En utförlig redogörelse över hur mycket skatteintäkter Finland går miste om har inte gjorts. Man har dock uppskattat att Finland förlorar 320 miljoner euro årligen enbart på grund av företagets missbruk av internprissättning, åtminstone 300 miljoner euro på grund av förvaltarregistret som gör det möjligt att äga värdepapper anonymt, och 300 miljoner euro på grund av koncernernas interna lånearrangemang.

För en placerare är bruket av skatteparadis riskabelt. Skatteparadisen gör det lätt att manipulera företagets resultat och uppmuntrar därmed till ansvarslöshet och risktaganden. Skatteparadiskopplingar kan svärta placerarens rykte och utsätta denne för rättsliga och ekonomiska risker.

Det är i finländska pensionstagar- nas intresse att accelerationen av skattekonkurrensen och skatteintäkternas flykt till skatteparadis hindras. Skatteintäkterna upprätthåller samhällets strukturer och tjänster. Med skattetjänster producerar man utbildad arbetskraft för företagen, främjar sysselsättning och stärker ett hållbart arbetspensionssystem.

Finländska arbetspensionanstalters skatteparadisplaceringar

DE ARBETSPENSIONSANSTALTER SOM SKÖTER det finländska lagstadgade arbetspensionsskyddet har via skatteparadis arbetspensionsplaceringar till ett värde av åtminstone 37 miljarder euro. Beroende på arbetspensionsanstalten utgör skatteparadisfonderna 60-70 procent av anstaltens placeringsportfölj. Mest fondplaceringar har gjorts i Luxemburg, Irland och Caymanöarna. Dessutom har skatteparadisplaceringar gjorts i Bermuda, Guernsey, Brittiska Jungfruöarna, Jersey och Bahama.

Bruket av skatteparadis försvaras med internationell praxis och skatteeffektivitet. Dessa argument förbiser att skatteparadis inte uppfyller minimistandarderna för god skatteförvaltning. De upprätthåller skadlig skattekonkurrens och skapar förutsättningar för aggressiv skatteplanering och olaglig skatteflykt. Oansvarigt handlande internationella företag och bolag som förvaltar placeringsfonder utnyttjar allmänt dessa möjligheter.

Arbetspensionsanstalterna ser tyvärr inte skatteparadisplaceringar som en risk ur placeringssynvinkel. De ställer inga särskilda tilläggskrav med vilka man kan skulle kunna försäkra sig om ansvarsfullheten i skattebetalandet. Krav gällande skattebetalningens ansvarsfullhet har tillsatts i ägarpolitikens principer endast indirekt och via syftningar.

Skatteparadisen uppfyller inte minimikraven för god skatteförvaltning

Varma är den enda arbetspensionsanstalten, som gjort ett klart ställningstagande om skattebetalningens ansvarsfullhet som en del av sina principer gällande ansvarsfull placeringssyftning. Det är dock en lång väg från princip till handling. Också Varma har placeringar i företag som utnyttjar skatteparadis.

Två arbetspensionsanstalter, Ilmarinen och Varma, har offentligt kungjort att de gör placeringar endast i stater där myndigheterna vid behov kan få mer information om företagen. Det har dock en väldigt liten betydelse, eftersom skatteparadisen har en hög sekretessgrad, vilket i praktiken gör det väldigt svårt att få information trots förfrågningar.

Skattesmitande företag i vilka pensionsanstalterna investerat

På grund av de invecklade placeringsskedjorna är det svårt att fastställa alla skatteparadiskopplingar. Arbetspensionsanstalterna har dock gjort direkta placeringar i företag, som bevisligen ägnar sig åt aggressiv skatteplanering.

Kafékedjan **Starbucks** är en flitig användare av skatteparadis. Företaget flyttar sina tillgångar som royaltyn till sina dotterbolag i Nederländerna, köper kaffe via Schweiz och ger sig själv lån med hög ränta för att sänka sitt resultat och därmed också skatterna den betalar konstgjort lågt. Eteras aktieinnehav i Starbucks uppskattades år 2013 till 6,4 miljoner euro.

SABMiller är världens näst största bryggeri och äger bland annat Miller-, Castle- och Peroniölmärkena. SABMiller har 65 dotterbolag i skatteparadis, med vars hjälp företaget undviker att betala skatt till de länder i Afrika där den brygger sitt öl. Den brittiska medborgarorganisationen ActionAid har uppskattat att SABMiller låter årligen bli att betala 24 miljoner euro i skatt. År 2013 hade Ilmarinen 31 miljoner euro, Keva 10,6 miljoner euro och Varma 7,4 miljoner euro placerade i SABMiller.

Det har påvisats att de stora hälsovårdsföretagen **Mehiläinen**, **Terveystalo** och **Attendo** tillägnat sig åt omfattande aggressiv skatteplanering i Finland. Efter att företagen övergått i internationella kapitalinvesterares ägo har deras resultat, och därmed också skatterna de betalar sänkts väldigt lågt med hjälp av interna finansieringsarrangemang inom koncernen. Såväl Varma, Ilmarinen som Keva har placeringar i de internationella fonder som äger hälsovårdsföretagen. Företagens aggressiva skatteplanering är särskilt ansvarslös eftersom deras verksamhet stöds med offentliga medel.

Skogsbolaget **Stora Enso** är en internationell producent och försäljare av cellulosa. Koncernen använder skalbolag i bland annat Nederländerna och Brittiska Jungfruöarna för att undvika att betala skatt i de länder den har verksamhet. År 2013 hade Varma 114 miljoner euro, Ilmarinen 56,2 miljoner euro, Statens Pensionsfond 38,7 miljoner euro, Keva 29,8 miljoner euro och Veritas 11,0 miljoner euro placerade i Stora Enso.

Piero Fissore/Flickr Creative Commons

World Development Movement

Stethoscopes/Wikimedia Commons

Shelley Bernstein /Flickr Creative Commons

Skattebetalningens globala ansvarsfullhet övervakas inte av någon myndighet i Finland. Arbetspensionsanstalterna rapporterar om sin verksamhet till Finansinspektionen och skatteförvaltningen. Finansinspektionen övervakar dock endast placerarnas soliditet och placeringsverksamhetens riskhantering. Skattemyndigheten är å sin sida endast intresserad av skatterna som betalas till Finland. Ingentenda övervakar i vilken utsträckning arbetspensionsanstalternas resultat baserar sig på utnyttjandet av skatteparadis, eller om en tillbörlig del av skatterna betalas i de länder där placeringarna eller den av placeringarna stödda företagsverksamheten äger rum.

Verifieringen av användningen av skatteparadis försvåras ytterligare av ökningen av indirekta placeringar. Placeringarnas ägarkedjor har förlängts och blivit mer komplicerade, och de kan ha väldigt många parter. Särskilt hedgefonder kan vara problematiska, eftersom de ofta handlar ogenomskinligt och är baserade i skatteparadis. På samma sätt vet man också att internationella kapitalplaceringsfonder utnyttjar skatteparadis som en del av sin synnerligen aggressiva skatteplanering för att med tvivelaktiga metoder öka placeringarnas lönsamhet.

**Skattebetalningens globala ansvarsfullhet
övervakas inte av någon myndighet i Finland.**

Rekommendationer för att främja ansvarsfullhet

ALLA ARBETANDE MEDBORGARE betalar arbetspensionsavgifter. Det ligger i allas intresse att den samlade förmögenheten används för att främja ansvarsfull företagsverksamhet. Pensionsavgifterna bör inte användas för att stöda ansvarslös skattesmitning, som tär välfärd både i hemlandet och globalt.

- Arbetspensionsanstalterna måste förbinda sig till principerna för ansvarsfull skattebetalning genom att införa dem i sina offentliga riktlinjer och ägarpolitikens principer. Pensionsplaceringar kan göras såväl lönsamt som säkert och ansvarsfullt.
- Arbetspensionsanstalterna ska i sin placeringsverksamhet uppmärksamma i vilken grad deras placeringsmål och placeringsfonder utnyttjar skatteparadis för aggressiv skatteplanering och skatteminimering. Pensionsplaceringarna ska med alla tillgängliga metoder ansvara för att företagen de investerar i betalar sina skatter ansvarsfullt i de länder där de är verksamma. Konstgjorda arrangemang för att förvränga resultaten och undvika skatter kan inte godkännas.
- Arbetspensionsanstalterna bör överväga, om de kan vara lönsamma på andra sätt än genom att använda skatteparadis. Om placeringar görs i fonder och företag som ligger i skatteparadis, ska placeringarna innehålla villkor om ansvarsfullt skattebetalande och den ekonomiska verksamhetens genomskinlighet. Till den ekonomiska verksamhetens genomskinlighet hör till exempel landsvis rapportering och ägarinformationens tillgänglighet.

Ansvarsfull betalning av skatt och genomskinlighet i den ekonomiska verksamheten ska vara villkor för placeringarna

- Beslutsfattarna ska för sin del driva handlingar och regleringar som främjar ansvarsfull skattebetalning. Landsvis rapportering ska förut-sättas från internationellt verksamma storföretag, offentlighet gäl-lande företagens verkliga ägare ska garanteras och man ska ta i bruk ett multilateralt automatiskt informationsutbyte mellan skattemyndig-heterna.
- Medborgarna kan ge respons till arbetspensionsanstalterna och beslutsfattarna och kräva starkare handlingar för att främja företa-gens skatteansvar av båda.

Reformer för att avskaffa skattesmitning

LANDSVIS RAPPORTERING

Multinationella företag som utformat sig som koncerner kan med hjälp av sina dotterbolag minska sin skattebörda. En av de mest använda metoderna för att minska skatteutgifterna är att förvränga köp- och försäljningspriserna i handeln mellan dotterbolagen. I koncernens interna handel ska man enligt lag följa principen om marknadsmässiga villkor, som förutsätter att produkter och tjänster köps och säljs till samma pris som i handeln med företag utanför koncernen. Tillförsäkringen om att marknadsmässiga villkor uppföljs skulle dock kräva större genomskinlighet från företagen. Företagen bör offentliggöra informationen om skatterna de betalar och lönerna, vinsterna, omsättningen, koncernens interna finansieringsarrangemang och arbetarnas antal i alla de länder där företaget är verksamt. Utan landsvis rapportering kan man inte försäkra sig om att koncernens interna verksamhet är sådan som den uppges vara.

AUTOMATISKT MULTILATERALT INFORMATIONSUTBYTE

Sekretessen som skatteparadisen utövar och deras ovillighet att samarbeta med andra länders myndigheter gör det möjligt att dölja företagets verksamhet och inkomster för skattemyndigheterna. Myndigheterna får vanligen informationen de begärt efter dröjsmål, om ens då. Automatiskt informationsutbyte skulle förpliktiga stater att automatiskt delge varandra information om hur mycket inkomster företagen har från länderna i vilka de är verksamma. Multilateralitet säkrar också att alla parter har samma tillgång till samma information gällande beskattning. Detta skulle göra möjligt att beskatta inkomsterna rimligt och rättvist.

DET FAKTISKA ÄGANDETS OFFENTLIGHET

Möjligheten för de faktiska ägarna av värdepapper att förbli anonyma underlättar döljandet av egendom, penningtvätt, korrupktion och skattesmitning. För att lösa dessa problem ska utredandet av ägarrelationerna underlättas på alla möjliga sätt. Man bör skapa ett system som baserar sig på ett offentligt myndighetsregister, som klargör företagens förmånstagare och ägarförhållanden. Förvaltarregistreringen som möjliggör anonymt ägande bör begränsas.

Attac rf
attac@attac.fi
Tavastvägen 48
00500 Helsingfors
www.attac.fi

Finnwatch rf
info@finnwatch.org
Svalbobrinken 7 B 62
00550 Helsingfors
www.finnwatch.org